

Državne i druge tajne...¹

Autor: Miroslav Janković

Juče je u Media centru održan skup o Predlogu zakona o klasifikaciji informacija. Reč je o zakonu koji bi trebalo da uredi oblast državnih i drugih tajni u Srbiji. Model zakona izradila je stručna grupa okupljena oko Koalicije nevladinih organizacija za slobodan pristup informacijama. Putem građanske inicijative prikupljeno je oko 72 000 potpisa i predlozi su, početkom decembra 2007, predati skupštini Srbije odakle do sada nije stigla nijedna povratna informacija.

Gost skupa bio je Marjan Antončič – ekspert za oblast klasifikacije tajni i pisac ovog zakona u Sloveniji (usvojen, ako se ne varam 2001. godine) koji se smatra za vodećeg stručnjaka u ovoj oblasti. Prava je šteta što se nije pojavilo više predstavnika države jer smo bili u prilici da čujemo besprekorno jasnu prezentaciju o nacionalnim pristupima i regulativi EU u oblasti klasifikacije informacija. Pored njega, govorili su i članovi radne grupe koja je napisala predlog – Rodoljub Šabić, Vladimir Vodinelić, Saša Gajin i Dejan Milenković.

Srbija mora urediti oblast klasifikacije tajni iz najmanje dva razloga. Jedan je spoljni i odnosi se na činjenicu da saradnja Srbije sa drugim državama neće biti moguća bez ovog zakona, a drugi je unutrašnji koji se svodi na to da trenutno u trouglu koji bi trebalo da predstavlja uređen sistem slobode informisanja mi za sada imamo samo jedan ugao. Reč je o Zakonu o slobodnom pristupu informacijama, a nedostajući uglovi su: Zakon o zaštiti podataka o ličnosti i Zakon o klasifikaciji informacija.

Marjan Antončič nam je stavio do znanja da u okruženju Srbije postoji jedinstven sistem u klasifikaciji informacija gde je proizvoljnost u dobroj meri potisnuta. Kod nas se ograničenje pristupa nekom dokumentu svodi na volju starešine državnog organa od koga se uvid zahteva. Pravog obrazloženje zbog odbijanja uvida sa opravdanjem da se radi o državnoj, poslovnoj, službenoj, vojnoj ili drugoj tajni, nikada nema. Sigurno da je centralni razlog za to činjenica da je u Srbiji oblast klasifikacije tajni veoma konfuzno uređena, uglavnom podzakonskim aktima i prevaziđenim zakonima. Ukoliko situacija ostane ovakva, procena da li je nešto državna tajna ili ne, zavisiće isključivo od odnosa snaga, a ne od pravnih pravila, što je luksuz koji Srbija sebi više ne sme da dozvoljava.

Koliko je sve ovo važno i u kolikoj meri se time, u državama u kojima su ova pitanja regulisana na adekvatan način, pospešuje transparentnost države pokazaću na dva primera koja je danas izneo Antončič. U Španiji, koja ima 39 000 000 stanovnika, postoji samo 6 dokumenata koji su klasifikovani kao “strogo poverljivi”. U Sloveniji, gde se u posedu organa javne vlasti nalazi 11 000 000 dokumenata samo 16 000 je uopšte na neki način klasifikovano. Od toga, samo 2000 spada u kategoriju

¹ Tekst autora kao i komentari dostupni na web sajtu B92
<http://blog.b92.net/text/2842/Dr%C5%BEavne%20i%20druge%20tajne.../>

“zaupno” ili “interno” (u kategorizaciji koja je predviđena nasim predlogom to su kategorije “poverljivo” ili “strogo poverljivo”. Najveći stepen tajnosti predviđen predlogom je “državna tajna”, dok je najniži “interno”). Dokumenta sa najvećim stepenom tajnosti u Sloveniji (kod nas bi po ovom zakonu to bila “državna tajna”), jednostavno nema. Ne smatraju ljudi da ijedan dokument zaslužuje takav status. Dodao bih samo da najveći stepen poverljivosti u Sloveniji imaju oni podaci čije otkrivanje može dovesti do ugrožavanja vitalnih interesa, sposobnosti odbrane, pitanja integriteta i zaštite Ustava Slovenije.

Prvo saznanje koje me je zaista iznenadilo u vezi ovih podataka je da je u Španiji broj klasifikovanih dokumenata javna i dobro poznata činjenica. Isto tako, da Slovenci imaju pedantan podatak o broju dokumenata koji se nalaze u posedu organa javne vlasti. Odmah mi je pala na pamet Srbija i zapitao sam se zašto ja ne znam ove podatke o zemlji u kojoj živim. Kod nas se u ovom trenutku baš zbog nedostatka zakona i lista namirnica za ishranu u Vojsci Srbije smatra za vojnu tajnu najvećeg stepena.

Takođe me je iznenadila Antončičeva konstatacija da se u Sloveniji prilikom pisanja ovoga zakona strogo vodilo računa da se napravi balans između “interesa javnosti da se neka informacija obelodani” i “interesa te iste javnosti da se informacija sakrije”. Dakle, oba ugla gledanja na rešenje ovog problema svodila su se na interes javnosti. Odmah sam se zapitao iz čijeg se ugla gleda na rešavanje ovog problema kod nas, u Srbiji? Čini se da taj ugao najmanje pripada javnosti.

Na kraju bih izneo još jedan podatak iz Srbije koji je danas pomenuo Rodoljub Šabić. Naime, poverenik je uradio već tri izveštaja o primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama (od 2005. do 2007.) i sva tri puta preporučio je skupštini da je neophodno usvojiti Zakon o klasifikaciji informacija da bi i samo pravo na slobodan pristup informacijama moglo da se adekvatno koristi. Sva tri izveštaja Skupština je prihvatila, zajedno sa preporukama, ali nijedanput nije pokrenuto pitanje donošenja ovog zakona. Zbog toga, građani i građanke Srbije morali su pokretanjem svoje inicijative i prikupljanjem potpisa, ovaj predlog zakona da dovedu pred skupštinsku proceduru koja će nadamo se uskoro biti sprovedena, a predlozi zakona prihvaćeni.